

IKS – SANSKRIT – 1, 2

Sanskrit – संस्कृतम्

- “परिशुद्धं व्याकरणादि दोषरहितं तत् संस्कृतम्।”
 - परिशुद्धम् – Accurate
 - व्याकरणादि - grammar, etc.
 - दोष –रहितम् – devoid of errors
- A well constructed Language.
- Perfect / refined
- Purified / ornamented / polished
- A cultivated language.

English Alphabets

A B C D E F G H I J K

L M N O P Q R S T U

V W X Y Z

Father

Wall

Bat

Gate

Apple

Call

Cake

Man

Father

अँ

आ

Bat

Apple

Car

Ask

Cap

अँ

आ

Bath

Wall

आँ

ए

Snake

Call

आँ

Paul

Cake

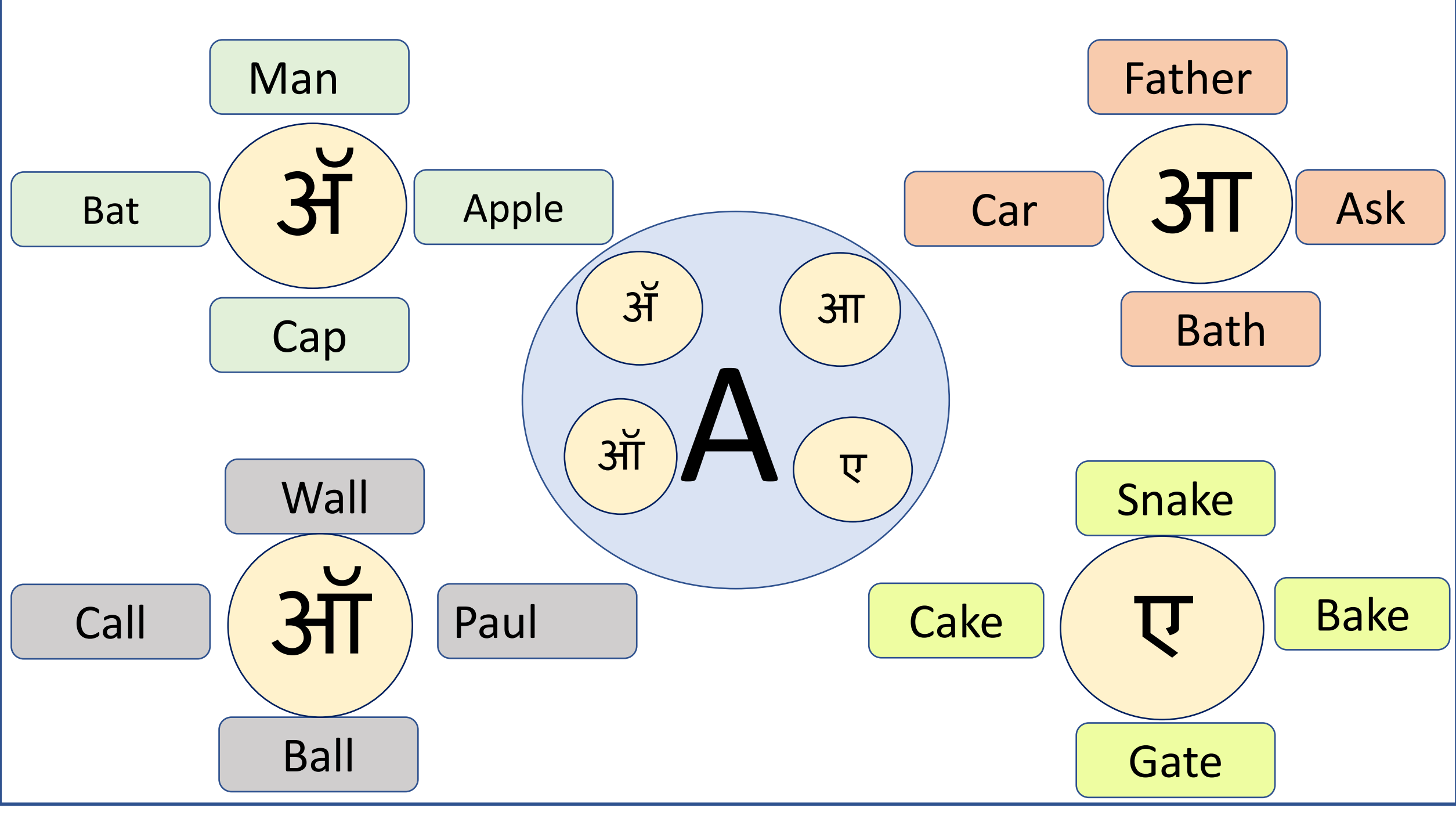
ए

Bake

Ball

Gate

A

संस्कृत वर्णमाला

स्वराः – स्वयं राजते इति स्वरः
- पतञ्जलिः

A svara is independent and does not depend on anything else.

व्यञ्जनम् – अनु व्यज्यते इति व्यञ्जनः
- पतञ्जलिः

It needs the help of a svara to be known or heard.

स्वराः

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ
लृ ए ऐ ओ औ

ह्रस्व (Short vowels)-

अ इ उ ऋ लृ

संयुक्त (Combination letters)

ए ऐ ओ औ

दीर्घ (Long vowels)

आ ई ऊ ॠ

संयुक्त (Combination letters)

ए ऐ ओ औ

➤ अ + इ = ए

➤ अ + ई = ऐ

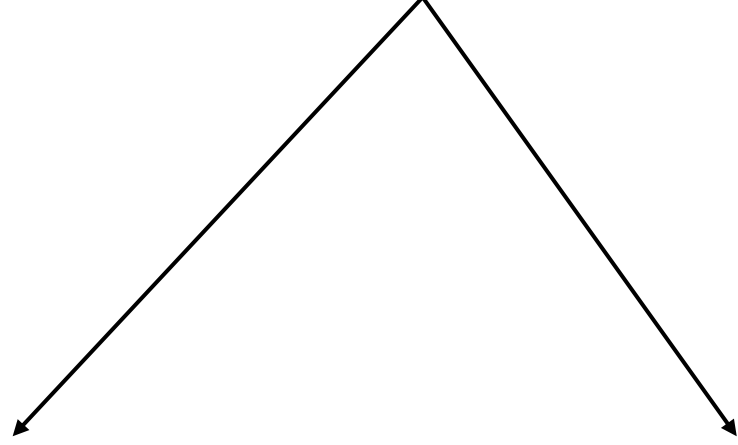
➤ अ + उ = ओ

➤ अ + ऊ = औ

व्यञ्जनानि
vyañjanāni

Consonants

व्यञ्जनानि
Consonants

वर्गीय-व्यञ्जनानि
vargīya-vyañjanāni
Grouped Consonants

अवर्गीय-व्यञ्जनानि
avargīya-vyañjanāni
Ungrouped Consonants

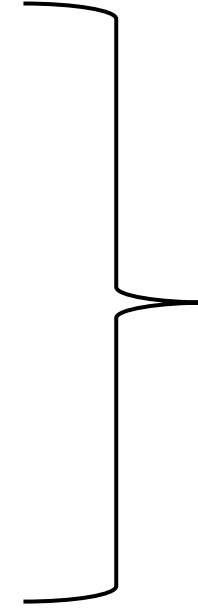
क् ख् ग् घ् ङ् - क वर्गः - कण्ठ्य

च् छ् ज् झ् ञ् - च वर्गः - तालव्य

ट् ठ् ड् ढ् ण् - ट वर्गः - मूर्धन्य

त् थ् द् ध् न् - त वर्गः - दन्त्य

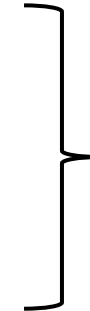
प् फ् ब् भ् म् - प वर्गः - ओष्ठ्य

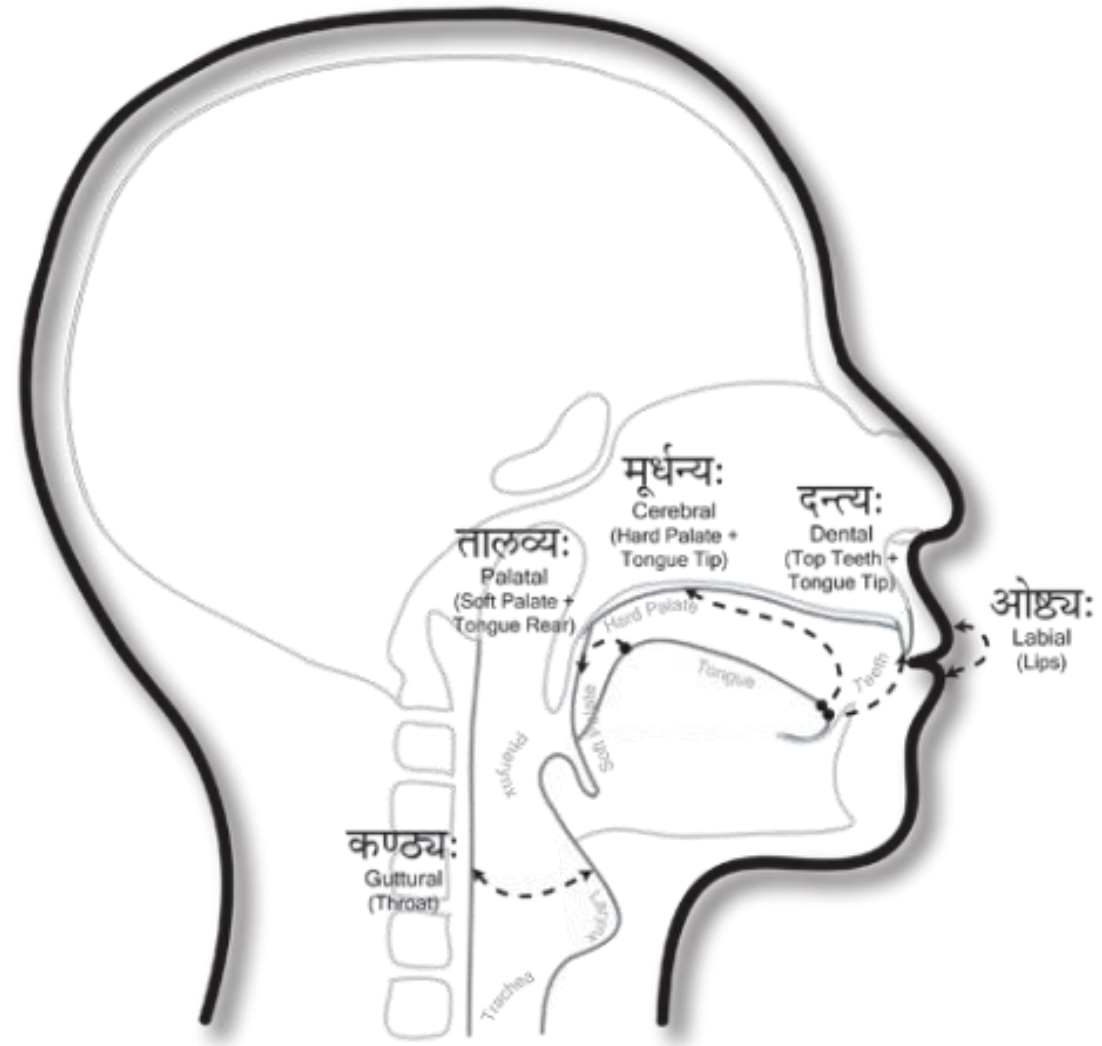
वर्गीय-व्यञ्जनानि

य् र् ल् व् - अन्तस्थाः/ अन्तस्वराः

श् ष् स् ह् - उष्माः

अवर्गीय-व्यञ्जनानि

VOWELS

अ a आ â इ i ई î उ u ऊ û ऋ ṛि ॠ ṛî
 लृ ṛi लृ ṛî ए e ऐ ai ओ o औ au
 : *anusvâra* (ṁ or ṅ) ; *visarga* (ḥ)

CONSONANTS

	HARD		SOFT		SEMI-	SIBI-
	क	ख	ग	घ	ङ	WOWELS LANTS
GUTTURALS	ka	kha	ga	gha	ṅa	
	च	छ	ज	झ	ञ	य श
PALATALS	cha	chha	ja	jha	ña	ya śa
	ट	ठ	ड	ढ	ण	र ष
LINGUALS	ṭa	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa	ra ṣha
	त	थ	द	ध	न	ल स
DENTALS	ta	tha	da	dha	na	la sa
	प	फ	ब	भ	म	व ह
LABIALS	pa	pha	ba	bha	ma	va ha(Aspirate)

क् + अ - क

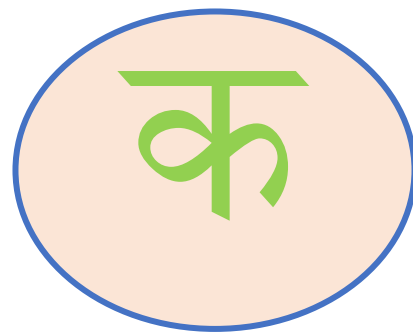
क् + आ - का

क् + ए - के

क् + इ - कि

क् + ई - की

क् + ऐ - कै

क् + ओ - को

क् + उ - कु

क् + ऊ - कू

क् + औ - कौ

Sentence Construction

Aaditya goes to the school

आदित्य स्कूल जाता है

Sentence Structure in English

Aaditya goes to the school

Subject

Verb

Object

आदित्यः

Aaditya

Subject कर्ता (प्रथमा
विभक्ति)

विद्यालयं

To the school

Object कर्म (द्वितीया
विभक्ति)

गच्छति

Goes

Verb क्रियापदम् (लट्
लकारः - प्रथमपुरुषः -
एकवचनम्)

Sentence Structure in Sanskrit

आदित्यः विद्यालयं गच्छति | Aaditya goes to the school.

गच्छति आदित्यः विद्यालयम् | Aaditya goes to the school.

विद्यालयं गच्छति आदित्यः | Aaditya goes to the school.

गच्छति विद्यालयं आदित्यः | Aaditya goes to the school.

आदित्यः गच्छति विद्यालयम् | Aaditya goes to the school.

English Grammar vs. Sanskrit Grammar

अकारान्तः पुल्लिङ्गः 'राम' शब्दः

SUBJECT	OBJECT	ADJECTIVE	POSSESSIVE
---------	--------	-----------	------------

I	Me	My	Mine
You	You	Your	Yours
He	Him	His	His
She	Her	Her	Hers
It	It	Its	Its
We	Us	Our	Ours
They	Them	Their	Theirs

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्ति
रामः (one Rama)	रामौ (two Ramas)	रामाः (many Ramas)	प्रथमा
रामं (to one Rama)	रामौ (to two Ramas)	रामान् (to many Ramas)	द्वितीया
रामेण (by one Rama)	रामाभ्याम् (by two Ramas)	रामैः (by many Ramas)	तृतीया
रामाय (for one Rama)	रामाभ्याम् (for two Ramas)	रामेभ्यः (for many Ramas)	चतुर्थी
रामात् (from one Rama)	रामाभ्याम् (from two Ramas)	रामेभ्यः (from many Ramas)	पञ्चमी
रामस्य (of one Rama)	रामयोः (of two Ramas)	रामाणाम् (of many Ramas)	षष्ठी
रामे (on/in one Rama)	रामयोः (on/in two Ramas)	रामेषु (on/in many Ramas)	सप्तमी
हे राम !	हे रामौ !	हे रामाः !	सम्बोधनम्

CASES IN SANSKRIT

Nominative – कर्ता

Accusative - कर्म

Instrumental – करणम्

Dative – संप्रदानम्

Ablative –अपादानम्

Genetive - संबन्धः

Locative – अधिकरणम्

Vocative – संबोधनम्

विभक्ति	विभक्तेः नाम	Case in English	Function	Preposition	Example
प्रथमा	कर्ता	Nominative	Subject	-	Ram goes to the school. रामः शालां गच्छति
द्वितीया	कर्म	Accusative	Object	To	Boy drinks milk. बालकः दुग्धं पिबति ।
तृतीया	करणम्	Instrumental	Instrument	By/with	Mother goes to the market by an Auto. अम्बा त्रिचक्रिकया आपणं गच्छति ।
चतुर्थी	सम्प्रदानम्	Dative	receivers	By/for	Son gives Prasadam to the father. पुत्रः जनकाय प्रसादं ददाति ।
पञ्चमी	अपादानम्	Ablative	Separation	From	Sneha goes to the bank from home. स्नेहा गृहात् वित्तकोषं गच्छति ।

विभक्ति	विभक्तेः नाम	Case in English	Function	Preposition	Example
षष्ठी	सम्बन्धः	Genitive	Relation / possession	Of / 's	Ram is the son of Dasharatha रामः दशरथस्य पुत्रः ।
सप्तमी	अधिकरण म्	Locative	Location	In/on/at/a mong	Shridhar goes to the temple in the morning. श्रीधरः प्रातःकाले मन्दिरं गच्छति ।
					Sreekar goes to the school at 9.00 am. श्रीकरः नववादने शालां गच्छति ।
					Nitya is the most disciplined girl amongst all the other students. छात्रेषु नित्या अतीव अनुशासिता chaatraa
संबोधनम्	संबोधनम्	Vocative			हे कृष्ण ! भोजनाय आगच्छ !

अकारान्तः पुल्लिङ्गः –राम शब्दः

विभक्ति	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रामः	रामौ	रामाः
द्वितीया	रामम्	रामौ	रामान्
तृतीया	रामेण	रामाभ्याम्	रामैः
चतुर्थी	रामाय	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
पञ्चमी	रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
षष्ठी	रामस्य	रामयोः	रामाणाम्
सप्तमी	रामे	रामयोः	रामेषु
संबोधनम्	हे राम !	हे रामौ !	हे रामाः !

प्रत्ययाः - Suffixes

विभक्ति	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	सु	औ	जस्
द्वितीया	अम्	औट्	शस्
तृतीया	टा	भ्याम्	भिस्
चतुर्थी	डे	भ्याम्	भ्यस्
पञ्चमी	डसि	भ्याम्	भ्यस्
षष्ठी	डस्	ओस्	आम्
सप्तमी	डि	ओस्	सूप्

Rule based Derivation of a word

Let's take a noun root – राम and see how to derive the singular third case from रामेण

1. Noun root – राम At this stage, rule [4.1.2](#) of अष्टाध्यायी becomes applicable. (It is meant to supply the appropriate suffix). As per the rule, add the suffix 'टा' to the stem 'राम' to generate the required word.

2. राम + टा = ?

At this stage, rule [7.1.12](#) of अष्टाध्यायी becomes applicable.

(It provides certain condition for replacing 'ट' with any other applicable suffix).

As per the rule 'टा' will be replaced with 'इन' to generate the required word.

3. राम + इन = ?

At this stage rule [6.1.87](#) of अष्टाध्यायी becomes applicable.

(it provides certain conditions for combining two juxtaposed letters),. As per the rule, when a vowel अ is followed by another word vowel 'इ', both will be replaced by a new vowel 'ए' as per गुण सन्धि. Since there is a 'अ' at the end of the word राम followed by इ, this will apply.

4. रामे + न = ?

At this stage, rule [8.4.2](#) of अष्टाध्यायी becomes applicable.

(it provides certain conditions for replacing 'न्' with 'ण्')

5. रामे + ण = ?

At this stage, none of the rules become applicable. Therefore, the algorithm will stop. The final

word therefore is रामेण.

कृष्णः गच्छति ।

१ v

कृष्णः गृहं गच्छति ।

१ २ v

कृष्णः द्विचक्रिकया गृहं गच्छति ।

१ ३ २ v

कृष्णः द्विचक्रिकया भोजनाय गृहं गच्छति ।

1 3 4 2 v

कृष्णः कार्यालयात् द्विचक्रिकया भोजनाय गृहं गच्छति ।

१ ५ ३ ४ २ v

श्रीधरस्य भ्राता कृष्णः कार्यालयात् द्विचक्रिकया भोजनाय गृहं गच्छति ।

६ १ १ ५ ३ ४ २ v

मध्याह्ने एकवादने श्रीधरस्य भ्राता कृष्णः कार्यालयात् द्विचक्रिकया

७ ७ ६ १ १ ५ ३

भोजनाय गृहं गच्छति ।

४ २ v

भो कृष्ण ! भोजनाय आगच्छ ।

८ ४ v

Interesting and Amazing
Creations in Sanskrit.

Amazing Creations in Sanskrit ! - 1

For example, here is a *śloka* where all the 33 consonants in Sanskrit come in their natural order.

कः खगौघाडचिच्छौजा झाञ्जोऽटौठीडडण्डणः ।
तथोदधीन् पफर्बाभीर्मयोऽरिल्वाशिषां सहः ॥¹

Who is he, the lover of birds, pure in intelligence, expert in stealing the strength of others, leader among the destroyers of the enemies, the steadfast, the fearless, the one who filled the ocean? He is the king Maya, the repository of the blessings that can destroy the foes.

Amazing Creations in Sanskrit ! - 2

And here is a *śloka* which uses only three consonants out of the 33 – द (*da*), व (*va*) and न (*na*).

देवानां नन्दनो देवो नोदनो वेदनिन्दिनाम् ।
दिवं दुदाव नादेन दाने दानवनन्दिनः ॥²

The God (Vishnu) who causes pleasure to the other gods and pain to the opponents of the *Vedas*, filled the heavens with a loud sound as he killed Hiranyakashipu [a demon who forbade his son to take the name of Vishnu.]

Amazing Creations in Sanskrit ! - 3

This is a *śloka* which uses only two consonants, भ (*bha*) and र (*ra*).

भूरिभिर्भारिभिर्भौराभूभारैरभिरेभिरे ।
भेरीरेभिभिरभ्राभैरभीरुभिरिभैरिभाः ॥³

The fearless elephant, who was like a burden to the earth because of its heavy weight, whose sound was like a kettle-drum, and who was like a dark cloud, attacked the enemy elephant.

Amazing Creations in Sanskrit ! - 4

शमी गर्भस्य यो गर्भः
तस्य गर्भस्य यो रिपुः ।
रिपु गर्भस्य यो गर्भः
स मे विष्णु प्रसीदतु ॥